

Festészet és tánc, avagy test a képben

Beszélgetés Kováts Nikolett festőművésszel

A pinkamindszenti művésztelepen ismerkedtem meg Kováts Nikolett festőművésszel. A Rajner Ágota művelődésszervező és Mészáros Szabolcs festőművész által 2015 óta szervezett Pinka pArtvonal művésztelep tíznapos nyári táborában Kováts Niki tavalyl és idén is részt vett. Itt kapta a hírt, hogy ősztől a Pécsi Tudományegyetem Művészeti Karának doktori képzésében vehet részt doktorandusz hallgatóként.

Budakeszin él és alkot, emellett a SZÁMALK-Szalézi Technikum és Szakgimnázium érettségi utáni művészeti képzésein tanít festészetet, művészettörténetet és szakmai angolt.

Már 13-14 éves korában eldőlt számára, hogy festőművész szeretne lenni. Apai ágon voltak a családban képzőművészek; több különböző rajziskola mellett legtöbbit a Dési Huber körbe járt, nyaranta a Zebegényi Szabadiskolában tanult festeni, emellett táncot tanult, modern tánctechnikai tréningeken vett részt. 2004-ben az ELTE angol szakán BA diplomát szerzett, majd a későbbiekben a mesterképzést is elvégezte, aztán 2009-ben diplomázott a Pécsi Művészeti Karon festőművész, vizuális nevelőtanár szakon. Közben a norwichi egyetemen tanult kulturális tudományokat, vizuális szakirányon, járt Lappföldön Erasmus-ösztöndíjjal, az Indonéz Kormány Darmasiswa-ösztöndíjának segítségével egy esztendőt töltött Indonéziában: tradicionális indonéz táncokat tanult egy nyugatjávai egyetemen, Bandungban.

– Az indonéziai trópusi színvilág biztos inspirálóan hatott rád – szakítom meg elbeszélését, képeinek élénk, vastag ecsetvonásokkal felvitt színvilágára gondolva.

– Minden szempontból nagyon színes élet volt, még az is felmerült, hogy tovább maradjak, barátságok születtek ez alatt az év alatt, sok minden felfedezni valót hagyott az indonéz szigetvilág, a kultúra, de emellett hosszabb távon tudtam, hogy nem egyszerű a világ másik végén az európai kultúrától teljesen különböző világban élni, az ottani mindennapos problémákkal szembesülni.

– Mely klasszikus és kortárs festők hatottak rád, vagy kikkel érzed magad poétikai rokonságban?

– Az expresszív festői irány áll hozzám közel, a dinamikus képalakítás. Izgalmasnak találom a sokféle képi megoldást felsorakoztató festőket, mint például

a szürrealista festő Max Ernst festészeti pályáját. Minden egyes képe megfejtésre váró talány. Érdekel az angol vonal, a Londoni Iskola festői, és a kortárs angol festészet is, valószínűleg ez az angol szakos bölcész végzettségemből is következik, szakdolgozati témáim is az angol képzőművészeti vonatkozásból kerültek ki mind a Pécsi Művészeti Karon (Londoni Iskola) és a bölcészskaron (Vorticismus).

Az, hogy Pécsre kerültem, szerencsés véletlen, így kellett történnie, szóval az élet így hozta és ennek biztos van oka. A pécsi festészeti vonalra jellemző az erősebb, élénkebb kolorit használata, az organikus jelleg, a Művészeti Kar „szellemi anyjának”, Keserü Ilonának a festészete jó példa erre, de ott van a Csontváry Múzeum és még nagyon sok minden más. Meghatározó maga a város is, a környező táj, a kultúra, amely szintén inspirálja a pécsi művészetet.

Mivel a festészetben a festői folyamat történéseire koncentrálok, azok a képek, festők vannak rám nagy hatással, ahol ezt a folyamatot egy képpel való találkozás által felfejthetem, részesévé válok az alkotói folyamatnak, festői nyomhatások, ecsetnyomok, gesztusok, az anyag rétegződése által. Mind gondolatilag, mind festőiségében a sokrétű, összetett képi megoldásokat keresem. Közel áll hozzám a lírai, játékos, a lírai absztrakt világa is. A klasszikusok közül Velázquez, Goya, a 20. századból Matisse, Kandinszkij, Kokoschka, Francis Bacon festészetét emelném ki. Úgy általában bolyongok és felfedezek, szabadon szeretek mozogni és meghagyni azt a lehetőséget, hogy kísérletezhessenek, ezt befogadóként is így teszem, megpróbálom elkerülni a határokat, kategorizálásokat. A látszólag különböző lehet sokban hasonló.

A kortársak közül Peter Doig, Cecily Brown festészetére vagyok előben mindinkább kíváncsi, és az ő festészetük a doktori munkám elméleti témakörét is érinti. Magyar vonatkozásban Czóbel Béla, Gyarmathy Tihamér, Sváby Lajos, Keserü Ilona. Jelenleg szeretnék előben több Reigl Judit, Hantai Simon képet látni, most több képük megtekinthető Magyarországon is, de amit eddig láttam, nem elég.

- Volt-e, van-e olyan klasszikus mester-tanítóány kapcsolatod, amelyet szívesen említesz?

- A Pécsi Művészeti Karon szereztem képzőművészeti diplomámat, jelenleg is ide járok doktori képzésre. Az egyetem évei alatt a Művészeti Karra a nyitottság volt jellemző, akkoriban Tolvaly Ernő volt a festészeti tanszék vezetője, én Somody Péter osztályába jártam, de Péter mellett mind Tolvaly Ernővel, mind Lengyel Andrással konzultáltam. Nyilas Mártára is, aki jelenleg a doktori iskolában a témavezetőm, ez a nyitottság volt jellemző, ismerte az én munkáimat is. Összességében nagyon jó közeg volt, baráti és befogadó, jó látni, hogy ez a szellemiség, úgy tűnik, továbbra is megmaradt a Művészeti Karon. A nyitottság megmutatkozik a képzések sokszínűségében, zeneművészet és képzőművészet egymás mellett van jelen azóta is, és egyre inkább az interdiszciplinaritás felé nyit a Művészeti Kar. Ahhoz, hogy valaki jó mesterré váljon, kivételes empátia, nyitottság és érzékenység szükséges, az önismeret, kommunikáció, pszichológiai

szempontok hangsúllyal vannak jelen egy mester–tanítvány kapcsolatban, ezek-től az emberi tényezőktől válik valaki mesterré a szakmai tudás mellett. Amire legjobb visszaemlékezni, azok a közös művésztelepek, a közös, végigbeszél-t vonatutak a Budapest–Pécs intercity járaton Lengyel Andrással, Gerendy Jenővel, aki azóta a grafika képzést építette fel az egyetemen, és minden olyan pillanatra, amikor egy kávé mellette a büfében, vagy egy fröccs mellett a sarki kocsmában mesterek és tanítványok összejöttek és művészetről is beszéltek. Egyébként én még nem a jelenlegi Zsolnay egyetemi campusba jártam, hanem a Mecsek-oldalra, a régi művészeti kar kellemesen lepusztult épületébe egy ősfás park közepén. Az, hogy kicsit kopottas volt, nagy szabadságot engedett a munka folyamán, nem volt baj, ha lefolyik a festék, csak a művészetiséké volt az épület. A jelenlegi Zsolnay campus nagyon szép, jól felszerelt, sok lehetőséggel, a régi épület viszont talán bensőségesebb volt.

Minden pályán vannak szellemi segítők, akik bátorítanak, ott állnak, ha táncsra, megértésre van szükség. Az utóbbi tíz évben a legtöbb szakmai bátorítást, megértést Beke Lászlótól kaptam. Szellemi támogató közeg nélkül nehéz már csak az is, hogy a folyamatos művészettel való munka jelen legyen az életben, az ösztönző erő belülről fakad, de az, hogy ez visszhangra találjon, elengedhetetlen ahhoz a körforgáshoz, hogy újra és újra elővegyük az ecsetet, életben maradjon ez a folyamat.

Van ez a kis művésztelepünk a nyugati határ mentén, Pinkamindszenten. Rajner Ágota, a helyi művelődésszervező, és aki a művésztelep szervezője is, olyan szeretetteljes odafigyelést biztosít számunkra, amely egyrészt szakmája iránti mély elhivatottságból fakadhat, és emellett abból a tulajdonságából, hogy képes átlagon felüli figyelmet fordítani az emberekre és azokra a célokra, amelyekben hisz, a művészetre, a kultúrára, az emberi kapcsolatokra. Ő jó példa arra, hogy hogyan jöhet létre a semmiből egy művésztelep, és ehhez milyen kvalitású segítőkre van szükség, de erről a történetről mindent tudsz.

– *Doktori munkaterved címe: Festői stratégiák: Test a Képben – Kép a Testben. Az Absztrakció és a „Test” – az Absztrahált Test. Sejttem, hogy mindennek köze van a tánchoz is, a festés fizikai munkafolyamatához is, és persze művészetedhez, amelyet az organikus absztrakt fogalmával közelíthetünk meg.*

– Alapvetően az absztrakció és a figuralitás átjárhatósága, és az ezek közötti összefüggések érdekelnek, továbbá az absztrakción belül a fizikalitás, a mozgás megnyilvánulási formái, detektálható jelenléte. Az anyaggal való képalkotás folyamata közben elengedhetetlen feltétel a fizikai nyomhagyás, valamint a közvetlen fizikai kapcsolatteremtés az adott anyaggal, amely erőkifejtést, az izmok összehangolt, a festészeti gyakorlat által „beidegzett” működését feltételezi. Az anyaggal létrehozott festészeti folyamatokban az alkotó testtudata, fizikai jelenléte párhuzamba állítható egy táncos jelenlétével, testtudatával. Egy festő színpada a műterme, „belső színpada” a teste, s a térben zajlik a képalkotás „performansa”, egy adott időintervallumban. A test szorosan együttműködik a gondolati síkkal: az izmok emlékeznek a festészeti gyakorlat tréningjeire, a megfigyelés,

a visszaidézés és a test emlékezőképessége egyszerre vesz részt a képalkotás folyamatában. Az organikus absztrakt festői képalkotásban a belső motívumrendszer ösztönös, a test tudati állapotát rögzítő mechanizmusai, repetitív mozdulatsorai, gesztusai követhetők nyomon, és válnak tudatos képalkotó elemekké a vizuális gondolkodás visszacsatolásain keresztül. Az anyaggal, azaz a konkrét fizikai pigmentek segítségével létrehozott képalkotó folyamatban a taktilis ingerek, a mozgás, a *testtudat* vizuálisan rögzítést nyernek. Az izmok emlékezete egy táncos testtudatában meghatározó jelentőségű, léte köztudott. A képalkotás anyaggal való érintkezéséhez is szükséges a *testtudat*, mivel e nélkül az anyag nem engedelmeskedik, nem működik együtt az alkotóval.

- *Mi a véleményed az online világ festészetre gyakorolt hatásairól: képzőn, amatőr és profi képek „összekeveredése” a platformokon, a képek digitális módosítása stb.?*

- Úgy általában a digitális képalkotás teljesen átírta a vizualitáshoz fűződő viszonyunkat, a vizuális gondolkodásunkat, ezt naponta megtapasztaljuk; ez már közhely. A grafikai, képalkotó szoftverek mechanizmusa, képalkotói folyamatának logikája is hatással van a festészetre, máshogy gondolkodunk. Egy példát említve: a rétegekben, *layer*ekben való képépítési szemléletnek az előtérbe kerülése is párhuzamot mutat a digitális képalkotás *layer*ekkel való építkezéséhez, de rengeteg példát lehetne említeni, és ezeket a gondolkodásbeli folyamatokat magamon és a környezetemben zajló festészetben is észreveszem. A digitális képáradat rengeteg vizuális információt jelent, de egyben nyomasztó is, számomra is az. Bárki bármilyen munkát megoszthat a világhálón, személyes szűrőket próbálunk beépíteni, de akkora az áradat, hogy visz a sodrás, és a fejet fenn kell tartani ebben a helyzetben. A közösségi médián, platformokon szelektálni kell, ez napi kihívás, és a pszichés hatása sem mindig pozitív. Én elég rejtőzködő alkat vagyok amellet, hogy a képeimre az erős kolorit és expresszivitás jellemző. A műteremben végzett munka ehhez kiválóan megfelel, a világhálón, platformokon való megmutatkozáshoz nem annyira. Az anyaggal való fizikai kapcsolat olyan lényegi tapasztalás számomra, amely nem helyettesíthető a digitális közeg képalkotói lehetőségeivel, bár kiegészítheti azt izgalmas megoldásokkal. Szükségem van az elsődleges fizikai, érzéki tapasztalásra, az anyaggal való építkezésre, megélni ezt az elemi kapcsolatot, „együtt gondolkodni a matériáival”.

Nagy Gábor